

# Roztancované POHRANIČIE

Modernizácia kultúrnej infraštruktúry v Sanoku a Medzilaborciach



# Roztańczone POGRANICZE

Modernizacja infrastruktury kulturowej w Sanoku i Medzilaborcach



*Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátnym rozpočtom v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 – 2013*

*Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i budżet państwowy w ramach programu współpracy nadgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007 – 2013*



## Slovo na úvod

Mestá Sanok a Medzilaborce sa vyznačujú špecifikami, ktoré ovplyvňujú možnosti ich vzájomnej spolupráce.

Generácie našich predkov mali spoločný osud, pričom boli bytostne spätí s pôdou, ktorá ich živila a dávala ich životu zmysel. Naši praotcovia nám tiež zanechali jedno originálne dedičstvo – princíp slovanskej vzájomnosti. Historické črty tohto spoložitia nachádzame i v našich materinských jazykoch. Rozumieme nielen svojim srdciam, túžbam, ale aj svojim národným rečiam.

Štýl života v minulých storočiach vzkriesiť nemôžeme – môžeme však oživiť tradíciu modernými formami spolupráce, a to v oblasti kultúry, kultúrneho dedičstva, umeleckej činnosti, turistiky a športu, samosprávy a miestnej demokracie, podnikania či ochrany životného prostredia. Máme tiež svoje tradície folklóru, zvykov a obradov.

Prvé kroky v zblížovaní a vo vzájomnej spolupráci sme už zrealizovali. Máme teda z čoho vychádzať a máme i k čomu smerovať – najmä, ak si v plnom rozsahu uvedomíme novodobú skutočnosť, že hranice dnes už nerozdeľujú, len geograficky orientujú. Doterajšia vzájomná spolupráca medzi našimi mestami vyústila do realizácie viacerých spoločných projektov.



Aktuálny projekt s názvom Roztancované pohraničie, ktorý vám chceme prostredníctvom predkladanej publikácie predstaviť, má za cieľ modernizáciu amfiteátra v Medzilaborciach a kultúrneho domu v Sanoku, podporovanie kultúrnych väzieb medzi našimi mestami prostredníctvom rôznych podujatí a rozširovanie kultúrneho dedičstva pohraničia – napr. tradičných poľsko-slovenských pohraničných tancov.

Keďže zo života mladej generácie sa postupne vytráca kultúrne dedičstvo, folklór či zvyky predkov, naším želaním do budúcnosti je ich zachovať, a to prostredníctvom organizovania tvorivých dielní tancov, typických pre národnosti, obývajúce prihraničné oblasti, ako aj workshopov klasického tanca.

Radi vás teda privítame na zrekonštruovanom amfiteátri na rôznych kultúrno-spoločenských podujatiach a folklórnych prehliadkach, prezriete si môžete i miniskanzel rusínskej dediny (aj ten je výsledkom projektu cezhraničnej spolupráce). Zároveň vyjadrujeme presvedčenie, že si tieto miesta i podujatia obľúbite a objavíte ich krásu a čaro.



## Słowo na wprowadzenie

Miasta Sanok i Medzilaborce cechują się zalecaniami, które rzutują na możliwości ich wzajemnej współpracy.

Generacje naszych przodków mieli wspólne losy, przy czym byli ściśle związani z ziemią, która dostarczała im pożywienie i nadawała sens ich życiu. Nasi praojcowie pozostawili nam również jedno oryginalne dziedzictwo – zasadę poczucia słowiańskiej wspólnoty. Historyczne oznaki tego współżycia znajdujemy również w naszych językach ojczystych. Rozumiemy nie tylko naszym sercom, pragnieniom, lecz również naszym językiem narodowym.

Styl życia w ubiegłych stuleciach już ożywiać nie możemy – możemy jednak ożywić tradycję pomocą nowoczesnych form współpracy, mianowicie w dziedzinie kultury, dziedzictwa kulturowego, działalności artystycznej, turystyki i sportu, samorządności i lokalnej demokracji, przedsiębiorczości lub ochrony środowiska. Mamy również swe tradycje folkloru, zwyczajów i obrzędów.

Pierwsze kroki w zbliżaniu i we wzajemnej współpracy zostały już zrealizowane. Mamy więc punkt wyjścia i mamy do czego się kierować – szczególnie gdy całkowicie sobie uświadomimy nowoczesną rzeczywistość, że granice nas już nie dzielą, tylko orientują geograficznie.



Dotychczasowa wzajemna współpraca pomiędzy naszymi miastami skutkowałą realizacją licznych wspólnych projektów.

Aktualny projekt o nazwie Roztańczone nadgranicze, który pragniemy Wam za pośrednictwem niniejszej publikacji przedstawić, ma na celu modernizację amfiteatru w Medzilaborcach i Domu Kultury w Sanoku, wspieranie powiązań kulturalnych pomiędzy naszymi miastami za pośrednictwem rozmaitych imprez oraz poszerzenie dziedzictwa kulturalnego regionów nadgranicznych – na przykład tradycyjnych polsko-słowackich nadgranicznych tańców.

Skoro z życia młodej generacji stopniowo znika dziedzictwo kulturalne, folklor czy zwyczaje przodków, naszym życzeniem na przyszłość jest ich przetrwanie, i to pomocą organizowania warsztatów tańców, typowych dla narodowości zamieszkujących rejony nadgraniczne, jak również warsztatów klasycznego tańca.

Chętnie was więc przywitamy w zrekonstruowanym amfiteatrze w ramach rozmaitych imprez kulturalno-społecznych i pokazów folklorystycznych, oglądając możecie również miniskanzel rosyjskiej wsi (ten również stanowi rezultat projektu nadgranicznej współpracy). Zarazem wyrażamy przekonanie, że te miejsca i imprezy wam się upodobają i odkryjecie ich piękno i urok.

## O projekte...

Názov projektu: **Roztancované pohraničie**  
 – **modernizácia kultúrnej infraštruktúry v Sanoku a Medzilaborciach**

Prioritná os: 2 Sociálno-ekonomický rozvoj

Oblasť podpory: Ochrana kultúrneho a prírodného dedičstva

Program: cezhraničnej spolupráce PL-SK 2007-2013

Začiatok projektu: 1. 8. 2008 • Koniec projektu: 30. 6. 2011

Vedúci partner: Mesto Sanok

Tento projekt priamym spôsobom rieši problémy nedostatočnej kultúrnej infraštruktúry (tá môže slúžiť na prezentáciu, ochranu a lepšie využitie kultúrneho dedičstva poľsko-slovenského prihraničia), doposiaľ nevyužitých možností spolupráce medzi poľskou a slovenskou samosprávou v oblasti zlepšenia atraktivity pohraničnej oblasti, miznutia kultúrneho dedičstva, nízkej úrovne poznania kultúrneho dedičstva susedov v oblasti hranice, slabšej spolupráce obyvateľov na spomínanom území a nedostatočnej propagácie turistického potenciálu regiónu. V súvislosti s vymenovanými, doposiaľ nevyužitými príležitosťami tak najdôležitejší cieľ projektu Roztancované pohraničie predstavuje zachovanie kultúrneho dedičstva a rast turistickej atraktivity prihraničných oblastí Poľska a Slovenska. Možné to bude dosiahnuť prostredníctvom dobudovania tanečnej sály ku kultúrnemu domu v Sanoku (na poľskej strane spoločných hraníc) a modernizácie amfiteátra v Medzilaborciach (na slovenskej strane). Súbežne s investičnými aktivitami budú v rámci projektu realizované aj štyri tvorivé dielne tanca – účastníci tak dostanú možnosť

spoznať tradičné tance, charakteristické pre poľsko-slovenskú pohraničnú oblasť, národnosti, ktoré tu bývajú, a klasické tance, organizovaná bude i záverečná slávnosť – koncert v meste Sanok. Na slovenskej strane sa zas bude realizovať jedno tanečné stretnutie a záverečná slávnosť – koncert na novozrekonštruovanom amfiteátri v Medzilaborciach. V rámci projektu budú tiež zakúpené národné kroje, a to ako pre poľskú, tak aj pre slovenskú stranu. Cieľovú skupinu projektu tvoria obyvatelia prihraničnej oblasti Poľska a Slovenska i turisti, ktorí toto územie navštevujú. Cezhraničný rozmer spolupráce bude predstavovať trvalé posilnenie inštitucionálnej spolupráce oboch partnerov, lepšie zoznámenie sa s podmienkami investovania na oboch stranách hranice, zlepšenie stavu kultúrnej infraštruktúry, vytvoria sa i podmienky pre stálu spoluprácu poľských a slovenských partnerov, čo pomôže pri zachovaní kultúrneho dedičstva spomínaných oblastí a zvýši ich atraktivitu pre turistov.

## O projekcie...

Nazwa projektu: **Roztańczone pogranicze**  
**Modernizacja infrastruktury kulturowej w Sanoku i Medzilaborcach**

Priorytetowa oś: 2 Rozwój społeczno-ekonomiczny

Dziedzina poparcia: Ochrona dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego

Program: współpracy nadgranicznej PL-SK 2007-2013

Początek projektu: 1. 8. 2008 r. • Koniec projektu: 30. 6. 2011 r.

Kierowniczy partner: Miasto Sanok

Projekt ten w sposób bezpośredni rozwiązuje problemy niewystarczającej infrastruktury kulturalnej (ta może posłużyć do prezentacji, ochrony i lepszego wykorzystania dziedzictwa kulturalnego nadgranicza poľsko-słowackiego), dotychczas niewykorzystanych możliwości współpracy pomiędzy polskim i słowackim samorządem w dziedzinie atrakcyjności rejonów nadgranicznych, znikania dziedzictwa kulturalnego, niskiego poziomu poznania dziedzictwa kulturalnego sąsiadów koło granicy, słabszej współpracy ludności w wymienionych rejonach i niewystarczającej propagacji potencjału turystycznego regionu. W związku ze wspomnianymi, dotychczas niewykorzystanymi okazjami najważniejszy cel projektu więc stanowi zachowanie dziedzictwa kulturalnego i wzrost atrakcyjności turystycznej rejonów nadgranicznych Polski i Słowacji. Osiągnąć tego będzie możliwe pomocą dobudowania taneżnej sali do Domu Kultury w Sanoku (po stronie polskiej wspólnej granicy) i modernizacji amfiteatru w Medzilaborcach (po stronie słowackiej). Jednocześnie z działaniami inwestycyjnymi zostaną w ramach projektu zrealizowane również cztery robocze warsztaty tańca – uczestnicy więc

będą mogli poznać tradycyjne tańce, charakterystyczne dla poľsko-słowackiego nadgranicznego regionu narodowości, które tutaj mieszkają, i klasyczne tańce, organizowana będzie również uroczystość końcowa – koncert w mieście Sanok. Natomiast po słowackiej stronie zostanie realizowane jedno taneżne spotkanie i uroczystość na zakończenie – koncert w nowozrekonstruowanym amfiteatrze w Medzilaborcach. W ramach projektu zostaną również kupione stroje narodowe, jak dla strony polskiej, tak samo dla strony słowackiej. Grupą docelową projektu są mieszkańcy regionu nadgranicznego Polski i Słowacji i turyści, którzy zwiedzają te tereny. Ponadgraniczny wymiar współpracy będzie przedstawiać trwale wzmocnienie instytucjonalnej współpracy obu partnerów, lepsze zapoznanie się z warunkami inwestowania po obu stronach granicy, poprawa stanu kulturalnej infrastruktury, wytworzone zostaną również warunki do stałej współpracy polskich i słowackich partnerów, co będzie pomocne przy zachowywaniu dziedzictwa kulturalnego wymienionych regionów i podniesie ich atrakcyjność dla turystów.



## Z histórie mesta Medzilaborce

Na pôvod názvu mesta – Medzilaborce – existuje viacero názorov. Podľa Anonymovej kroniky, iných kroník či legend je spätý s historickými udalosťami.

Archeologické nálezy z predhistorickej fázy, resp. zo starších úsekov historického obdobia nateraz nepoznáme.

Najstaršia písomná zmienka o Medzilaborciach sa nachádza v doňajšej listine uhorského kráľa Ľudovíta Veľkého zo 7. januára 1347, kde sa toto územie (pod názvom Mezobrod) uvádza medzi 92 obcami na panstve Drugethovcov.

Ako mesto (Kis Laborcz) sa Medzilaborce prvýkrát spomínajú v roku 1543, mestské privilégia im však udelené nikdy neboli.

Do 16. storočia nemali ani Medzilaborce, ani žiadne iné sídlo na území dnešného medzilaborského okresu významnejšie postavenie, ktoré by bolo späté s právom konať trhy a jarmoky.

V roku 1612 sa v Medzilaborciach nachádzala píla a dva mlyny, v roku 1631 tu boli zriadené prvé obchody a hostince.

Po vymretí Drugethovcov „po meči“ sa v roku 1684 vlastníckmi sídla stali Csákyovci.

Medzilaborce sa mestom definitívne stali v roku 1860, zároveň predstavovali centrum jedného z 21 administratívnych celkov v rámci Zemplínskej župy.



## Z historii miasta Medzilaborce

W kwestii pochodzenia nazwy miasta – Medzilaborce – istnieje kilka poglądów. Według kroniki Anonyma, innych kronik lub legend związana jest z wydarzeniami historycznymi.

Odkrycia archeologiczne z epoki prehistorycznej względnie ze starszych odcinków jak na razie nie są znane.

Najstarsza pisemna wzmianka o Medzilaborcach znajduje się w liście donacyjnej węgierskiego króla Ludwika Wielkiego z 7 stycznia 1347 roku, gdzie te tereny (pod nazwą Mezobrod) podawane są wśród 92 innych wsi na włościach Drugetowców.

W charakterze miasta (Mały Laborc) jest po raz pierwszy wspomniane w roku 1543, przywileje miejskie im nie zostały nadane nigdy.

Do 16 wieku nie miały ni Medzilaborce, ni żadna inna siedziba na terenach dzisiejszego powiatu medzilaboreckiego bardziej znaczącą pozycję, która byłaby połączoną z prawem targów i jarmarków.

W roku 1612 się w Medzilaborcach znajdował tartak i dwa młyny, w roku 1631 otwarte zostały pierwsze sklepy i karczmy.

Po wymarcu Drugetowców „po mieczu“ w roku 1684 właścicielami siedziby się stali Csákiowie.

Medzilaborce definitywnie podniesiono do rangi miasta w roce 1860, zarazem są już centrum jednego z 21 terytoriów administracyjnych w ramach Zemplińskiej żupy.



Na základe cenzu z roku 1869 poznáme štruktúru tunajšieho obyvateľstva, ako aj viacero priezvisk.

V roku 1873 bolo mesto napojené na železničnú sieť, v roku 1881 tadiaľ prechádzal – pri návrate z Haliče – cisár František Jozef I. Vlastníkmi majetkov v Medzilaborciach boli v 19. storočí Andrásyovci, v roku 1885 mala statok grófa Andrásyho v chotári mesta v prenájme vdova Schönfeldová.

Pri ničivom požiari v roku 1900 zhoreli takmer všetky príbytky, ohňu odolal tunajší gréckokatolícky chrám.

Na začiatku 20. storočia bola priemyselná výroba a obchod v meste i okolí na nízkej úrovni, slabo rozvinuté bolo tiež školstvo.

Okresným centrom sa Medzilaborce stali v roku 1910.

V roku 1911 v regióne Zemplína prebehli veľké vojenské manévry rakúsko-uhorskej armády pod velením Františka Ferdinanda (o tri roky neskôr bol naňho v Sarajeve spáchaný atentát, čo pred-



stavovalo zámienku k rozpútaniu vojny) – následník cisárskeho trónu sa pri tejto príležitosti zastavil aj v Medzilaborciach.

Počas 1. svetovej vojny línia východného frontu viedla aj cez oblasť severovýchodného Slovenska, boje zasiahli i Medzilaborce – mesto bolo zničené, ľudia prežívali nesmierne útrapy (takmer dve tretiny miestneho obyvateľstva sa odtiaľ presunulo až k Miškolcu či Debrecínu). V zime 1914 – 1915 boli Medzilaborce sídlom štábu veliteľa ruských vojsk – generála Brusilova, ako vojak 91. pluku rakúsko-uhorskej armády tadiaľ v roku 1915 prechádzal spisovateľ Jaroslav Hašek, autor známeho románu s názvom Osudy dobrého vojáka Švejka za svetové války (mesto spomína i vo svojom diele).

V čase existencie prvej Československej republiky bola v celej oblasti nízka životná úroveň, vysoká nezamestnanosť a s tým späté masové vystaňovanie. Jeden z mála tunajších podnikov predstavovala píla na drevo.

Počas 2. svetovej vojny bolo mesto opäť viackrát zničené.

Dňa 23. februára 1945 v Medzilaborciach otvorili Štátne ruské gymnázium.

Po prechode frontu, v roku 1945, sa mesto stalo prvým oslobodeným okresným sídlom na území Československa. Funkciu okresného mesta potom plnilo až do roku 1960, keď bolo začlenené do okresu Humenné.

Po oslobodení sa začala budovať aj sieť škôl, zdravotníckych zariadení (v roku 1955 v meste zriadili nemocnicu s poliklinikou), rozvíjali sa služby obyvateľstvu, priemysel (začiatkom mája 1958 bol položený základný kameň závodu Transporta, v roku 1971 – po rekonštrukcii starého mlyna – sa rozbehla prevádzka závodu Jabloneckých sklárňí) i poľnohospodárstvo.

Od roku 1996 sú Medzilaborce znova okresným sídlom.

Na mocy spisu z 1869 roku známe štruktúru ówczesnej ludności, jak również liczne nazwiska.

W roku 1873 miasto zostało podłączone do sieci kolejowej, w roku 1881 tędy przejeżdżał – przy okazji powrotu z Galicji – cesarz Franciszek Józef I.

Właścicielami majątków w Medzilaborcach w 19 wieku byli Andrasyowicze, w roku 1885 miała fermę grofa Andrassy w obrębie miasta w wynajmie wdowa Schönfeldowa.

Przy niszczącym pożarze w 1900 roku spaliły się prawie wszystkie budynki, ogień nie zniszczył tylko grecko-katolicki (uniacki) kościół. Początkiem 20 wieku była produkcja przemysłowa i handel w mieście na bardzo niskim poziomie, słabo rozwinięte było również szkolnictwo. Ośrodkiem powiatowym Medzilaborce stały się w roku 1910.

W 1911 roku na terenach Zemplina odbyły się wielkie manewry wojskowe austriacko-węgierskiej armii pod dowództwem Franciszka Ferdinanda (trzy lata później w Sarajewie na niego dokonano zamachu, co stanowiło pretekst do rozpoczęcia wojny) – pretendent do tronu austriackiego przy tej okazji zatrzymał się również w Medzilaborcach. W czasach 1 wojny światowej linia wschodniego frontu biegła również poprzez tereny Słowacji Północno-Wschodniej, walki się toczyły również w Medzilaborcach – miasto zostało zniszczone, ludzie przeżywali okropne trudności (prawie dwie trzecie miejscowej ludności się stąd przeniosło aż do Miškolcu czy Debrecenu). Zimą 1914 – 1915 Medzilaborce były siedzibą sztabu komendanta wojsk rosyjskich – generała Brusilowa, będąc żołnierzem 91 pułku armii austriacko-węgierskiej tędy w 1915 roku przejeżdżał pisarz Jaroslav Hašek, autor znanej powieści o nazwie Losy dobrego wojaka Śwejka w czasach światowej wojny (miasto wzmiankował również we swym dziele).

W czasach istnienia pierwszej Republiki Czechosłowackiej w całym regionie utrzymywał się niski poziom życia, duże bezrobocie

i z tym związane zbiorowe wysiedlanie się. Jednym z nielicznych miejscowych zakładów był tartak.

Podczas 2 wojny światowej miasto zostało kilkakrotnie zniszczone. W dniu 23 lutego 1945 roku w Medzilaborcach otwarte zostało Rosyjskie Liceum Państwowe.

Po przejściu frontu w roku 1945 miasto było pierwszą wyzwoloną siedzibą powiatową na terytorium Czechosłowacji. Na szczęblu miasta powiatowego Medzilaborce pozostały aż do roku 1960, kiedy go włączono do powiatu Humenne.

Po wyzwoleniu rozpoczęto rozbudowę również sieci szkół, urządzeń medycznych (w 1955 roku otwarto szpital z polikliniką), rozwijano usługi dla ludności, przemysł (początkiem maja został ułożony kameń węgielny zakładu Transporta, w 1971 roku – po rekonstrukcji starego młyna – ruszyła produkcja zakładu Jabloneckich Zakładów Szklarskich) i rolnictwo.

Od roku 1996 są Medzilaborce ponownie siedzibą powiatu.





## Medzilaborce v súčasnosti

Mesto Medzilaborce s okolím patrí do geomorfologického celku s názvom Laborecká vrchovina. Ide o horský krajinný celok, ktorý v rámci geomorfologického členenia prináleží do oblasti Nízke Beskydy a do provincie Východné Karpaty. Na východe ho ohraničujú Bukovské vrchy, na juhu Beskydské predhorie a Ondavská vrchovina, na severe – za štátnou hranicou – Laborecká vrchovina pokračuje pod poľským názvom Beskid Niski. Amplitúda reliéfu kolíše medzi 101 – 310 metrami nad morom.



Dnešné Medzilaborce sú administratívnym, kultúrnym, rekreačným a športovým centrom tunajšieho regiónu, kde značnú časť populácie tvorí národnostná menšina Rusínov a Ukrajincov.

V meste sa každoročne konajú významné kultúrno-spoločenské podujatia – uviesť možno Festival drámy a umeleckého slova A. Duchnoviča či Festival kultúry a športu.

Počas jarných, letných a jesenných mesiacov sú v okolí rozšírené možnosti individuálnej pešej turistiky, cykloturistiky a mototuristiky, Laborec zas ponúka potenciál vodnej turistiky. Okrem špor-



## Medzilaborce w czasach dzisiejszych

Miasto Medzilaborce z okolicami zalicza się do geomorfologicznego zespołu o nazwie Laborecka Wierchowina. Chodzi o zespół krajobrazowy, który w ramach podziału geomorfologicznego należy do regionu Beskid Niski i do prowincji Karpatów Wschodnich. Od wschodu go ograniczają Bukowskie Wierzchy, od południa Beskidzkie Przedgórze i Ondawska Wierchowina, od północy – poza granicą państwową – Laborecka Wierchowina się ciągnie pod nazwą Beskid Niski. Wahania reliefu się poruszają pomiędzy 101 – 310 metrami ponad morzem.

Dzisiejsze Medzilaborce stanowią administracyjny, kulturalny, wypoczynkowy i sportowy ośrodek tutejszego regionu, gdzie znaczącą częścią populacji są mniejszości Rusinów i Ukraińców.

W mieście corocznie odbywają się znaczące imprezy kulturalno-społeczne – wymienić można Festiwal Dramatu i Artystycznego Słowa A. Duchnowicza lub Festiwal Kultury i Sportu.

Podczas wiosennych, letnich i jesiennych miesięcy są w okolicach poszczerzone możliwości indywidualnej turystyki pieszej, rowerowej i mototurystyki, natomiast Laborec oferuje możliwości turys-





tovej, resp. poznávacej turistiky je tu rozšírený i zber húb a lesných plodov, poľovníkom a rybárom sa otvára možnosť lovu v pomerne bohatých poľných a rybných revíroch.

V zime sú domácim obyvateľom i návštevníkom k dispozícii dobré lyžiarske terény v okolí.

Múzeum moderného umenia Andyho Warhola bolo otvorené 30. júna 1991, a to vďaka iniciatíve Johna Warhola, viceprezidenta Nadácie Andyho Warhola v New Yorku, a ďalších nadšených propagátorov pop-artu, pričom ide o jedinú inštitúciu v Európe, ktorá sa systematicky venuje osobnosti a dielu tohto významného umelca druhej polovice 20. storočia.

Stála expozícia múzea je koncipovaná tak, aby vizuálne i obsahovo prepojila životopisné fakty a okolnosti zriadenia tejto inštitúcie s osobou Andyho Warhola, ktorého rodičia pochádzali z neďalekej obce Miková. Veľká sála múzea zas patrí originálom a plagátom tohto výtvarníka, ktorý vedel z každodenných vecí spraviť umenie.

V rámci projektu Warhol City (ten bol realizovaný v dvoch etapách – v rokoch 2005 a 2006, pričom finančné prostriedky vo výške niekoľkých miliónov slovenských korún mesto získalo z fondov Európskej únie) pribudla na fasádach šiestich budov v centre, po ich rekonštrukcii, podobizeň tohto predstaviteľa moderného umenia i niektoré jeho diela, v podobnom štýle boli opravené aj tri autobusové zastávky, v areáli amfiteátra tiež vyrástol skanzen rusínskej dediny.



tyky vodnej. Poza turistikou športovou wględnie poznawczą rozszerzone jest również zbieranie grzybów i leśnych płodów, myśliwym i wędkarzom otwierają się możliwości łowienia w stosunkowo bogatych rewirach zwierzyny i ryb. Zimą są dla tubylców i zwiedzających do dyspozycji dobre tereny narciarskie w okolicach.

Muzeum Sztuki Nowoczesnej im. Andy Warhola otwarte zostało 30 czerwca 1991 roku, dzięki inicjatywie Johna Warhola, wiceprezydenta Fundacji Andy Warhola w New Yorku oraz innych entuzjastów propagacji pop-artu, przy czym chodzi o jedyną instytucję w Europie, która się systematycznie poświęca osobowości i dorobkowi tego liczącego się artysty drugiej połowy 20 wieku.

Stała ekspozycja Muzeum pomyślana jest w taki sposób, by wizualnie i treścią przełączyła faktografię życiową i okoliczności powołania tej instytucji z osobą Andy Warhola, którego rodzice byli pochodzeniem z pobliskiej wsi Mikova. Wielka sala Muzeum poświęcona jest oryginałom i plagatom tego artysty, który potrafił codzienne rzeczy przekształcić na sztukę.

W ramach projektu Warhol City (ten został realizowany w dwóch etapach – w latach 2005 i 2006, przy czym środki finansowe w kwocie kilku milionów koron słowackich miasto uzyskało z funduszy Unii Europejskiej) pojawiły się na elewacjach i frontonach sześciu budynków w centrum, po ich rekonstrukcji, wyzerunki tego przedstawiciela nowoczesnej sztuki i niektóre jego dzieła, w podobnym stylu zostały wyremontowane również trzy przystanki autobusów, w areale amfiteatru również wyrósł skanzen rusińskiej wsi.





## Mesto Sanok v minulosti

Prvú písomnú zmienku o Sanoku nachádzame v hipackom letopise. Konkrétne sa tu uvádza, že v roku 1150 uhorský kráľ Gejza II. prešiel hory a „obsadil hrad Sanok a zajal jeho kastelána, obsadil tiež mnoho dediniek okolo mesta Przemyśl“. V Sanoku teda pôsobil vysoký kniežací úradník – kastelán, ktorý spravoval nielen samotný hrad, ale i celý región. O dôležitom postavení hradu v oblasti svedčí aj množstvo archeologických nálezov z hradiska Horodyszczce.



Význam Sanoku v stredoveku ovplyvnila predovšetkým jeho poloha – na styku vtedajšieho Poľska, Rusi a Uhorska. Nie bezdôvodne tak ruský kronikár napísal, že v roku 1231 knieža Alexander, bojujúci s bojarom Vladislavom Jurijovičom, došiel k „Sanoku – uhorskej bráne“. Počas občianskej vojny sa na tunajšom hrade v roku 1205 ukrývala kňažná Anna so svojím synom Danielom, ktorý sa neskôr stal prvým a jediným kráľom v dejinách celej Rusi. Sanok ako jedno z prvých miest na Rusi získal tiež v roku 1339 od kniežaťa Jerzyho Bolesława Trojdenowicza, pochádzajúceho z mazovskej vetvy Piastovcov, magdeburské mestské práva. Keď v roku 1340 vstúpili na územie Haličského kniežatstva vojská Kazimíra Veľkého, medzi prvými významnejšími sídlami obsadili i Sanok. Po stabilizácii situácie tento kráľ v roku 1366 potvrdil mestu lokačný akt.

Po smrti Kazimíra Veľkého sa Sanok dostal na vyše desaťročie pod uhorskú nadvládu, po opätovnom pripojení k Poľsku kráľovnou Jadwigou v roku 1387 znova nadobudol postavenie administratívneho centra regiónu.

Za čias panovania prvého z Jagellovcov sa mesto stalo sídlom novej administratívnej jednotky s názvom Sanocká zem – toto postavenie si udržalo až do roku 1772, keď po rakúskej okupácii zaviedli nové administratívno-správne delenie.

V roku 1417 sa o Sanoku hovorilo v celom Poľsku, pretože dňa 2. mája sa v tunajšom farskom kostole konal sobáš Vladislava Jagellovského a Alžbety Granowskej – za krátky čas potom Sanok (ako kráľovské mesto) pripadol kráľovskému páru.

## Miasto Sanok w przeszłości

Pierwsza wzmianka o Sanoku, pochodzi z latopisu hipackiego. Mówi, że w 1150 roku, król węgierski Gejza II przeszedł góry i „wziął gród Sanok i posadnika jego pojmał, i wiele wiosek pod Przemyślem”. Fakt wymienienia w Sanoku posadnika czyli kasztelana, informuje nas, że urzędował tu wysoki urzędnik książęcy – posadnik, zarządzający całym regionem – czyli tzw. „włością”. Znaczenie grodu potwierdzają również liczne, bogate znaleziska archeologiczne, z dawnego grodziska „Horodyszczce”. Na znaczenie Sanoka ogromny wpływ miało położenie na styku średniowiecznej granicy Polski, Rusi i Węgier. Nie bez powodu kronikarz ruski pisze, że w 1231 roku książę Aleksander walcząc z bojarom Władysławem Jurijowiczem dotarł do „Sanoka – Wrót Węgierskich”. Podczas wojny domowej ukrywała się w tutejszym grodzie, w 1205 roku księżna Anna wraz ze swym synem Daniel, późniejszym pierwszym i jedynym królem w dziejach całej Rusi.

Sanok, jako jedno z pierwszych miast na Rusi otrzymał prawo miejskie magdeburskie w 1339 roku, od pochodzącego z mazowieckiej linii Piastów księcia Jerzego Bolesława Trojdenowicza. Wkraczające, w 1340 roku na teren księstwa halickiego wojska Kazimierza Wielkiego również w pierwszej kolejności zajęły Sanok. Po ustabilizowaniu sytuacji militarnej, Kazimierz Wielki potwierdził miastu przywilej lokacyjny już w 1366 roku. Po śmierci króla Sanok przechodził na kilkanaście lat pod panowanie węgierskie, by po ponownym przyłączeniu do Korony w 1387 roku przez królową Jadwigę, powrócić do roli głównego ośrodka administra-

cyjnego tego regionu. Pod panowaniem pierwszego z Jagiellonów miasto stał się siedzibą nowej jednostki administracyjnej o nazwie „Ziemia Sanocka”. Jej stolicą był aż do 1772 roku, kiedy to zarborca austriacki wprowadził nowy podział.

W 1417 roku o Sanoku mówiono w całej Rzeczypospolitej. 2 maja Władysław Jagiełło wziął w sanockim kościele farnym ślub z Elżbietą Granowską. Wkrótce Sanok, jako miasto królewskie stał się uposażeniem królowych. Po śmierci Jagiełły zamieszkała w nim, kolejna jego żona, Zofia Holszańska. Duży wpływ na rozwój miasta wywarła



Po smrti tohto Jagellovca sa v meste usadila ďalšia jeho manželka – Žofia Holszaňská.

Veľký vplyv na rozvoj Sanoku mala tiež Bona.

Asi od roku 1550 v meste sídlila Izabela – sestra Žigmunda Augusta.

Postupný úpadok Sanoku zapríčinil jednak posun obchodných ciest ďalej na západ, jednak tatárske vpády i početné požiare.

Po prvom delení Poľska v roku 1772 mesto pripadlo Rakúsku.

Určité oživenie hospodárskej situácie prinieslo až založenie fabriky na výrobu kotlov Walerym Lipinskim a Mateuszom Beksińskim v 40. rokoch 19. storočia. Začiatkom 20. storočia podnik vyrábala železničné vagóny pre celú rakúsko-uhorskú monarchiu, neskôr pre potreby II. Poľskej republiky. Po 2. svetovej vojne začal závod produkovať autobusy značky Autosan.

Po ustanovení tzv. haličskej autonómie v roku 1868 sa Sanok stal sídlom okresných úradov.

K následnému intenzívnemu rozvoju mesta prispelo, okrem iného, aj vybudovanie železničnej trate Zagórz – Jasło v roku 1884. Sanok tak získal spojenie s Krakovom, Lvovom (hlavným mesto Haliče) i Uhorskom.

Od polovice 19. storočia vznikali v okolí mesta (podobne ako v celom Podkarpatsku) početné naftové polia.

V medzivojnovom období bola v rámci Centrálnej priemyselnej oblasti vytvorená Spoločnosť gumárenského priemyslu – neskorší Stomil, vznikol tiež podnik na výrobu akumulátorov a obrábacích strojov.

Po vypuknutí 2. svetovej vojny sa Sanok stal pohraničným mestom, neskôr bol začlenený do tzv. Generálneho gouvernementu. Postupne sa tu vytvorila ilegálna vojenská sieť – cez mesto v rokoch 1940 až 1942 viedli kuriérske trasy do Maďarska, Armia

Krajova uskutočňovala početné diverzné akcie (v Sanoku zároveň sídlilo jej obvodné veliteľstvo).

Začalo tiež vyhladzovanie židovského a rómskeho obyvateľstva – masové popravy židov pritom prebehli na židovskom cintoríne na Kiczurach a v Zaslawi pri Zagórz.

Obyvatelia Sanoku sa zúčastnili aj priamych bojov, a to na všetkých frontoch Európy.

Z mesta pochádzal i prvý poľský väzeň v koncentračnom tábore v Osvienčime – Stanisław Ryniak (mal táborové číslo 31), ako aj kňaz Zdzisław Peszkowski, ktorý len zázrakom unikol smrti v Katyni.

V časoch existencie Poľskej ľudovej republiky sa v Sanoku i naďalej rozvíjala priemyselná výroba.

Postavenie okresného sídla malo mesto do roku 1975, opäť sa ním stalo v roku 1999.



Bona. Od okolo 1550 rezidovala tu roku sestra Zygmunta Augusta – Izabela.

Przesunięcie się szlaków handlowych bardziej na zachód, najazdy tatarskie i liczne pożary doprowadziły do zubożenia Sanoka. Po pierwszym rozbiore Rzeczypospolitej, w 1772 r., Sanok przypadł Austrii. Sanokowi udało się wyjść z trudności gospodarczych dzięki założonemu w latach czterdziestych, dziewiętnastego wieku, przez Walerego Lipińskiego i Mateusza Beksińskiego zakładowi kotlarskiemu, który z czasem stał się na początku XX wieku słynną fabryką wagonów wytwarzającą tabor kolejowy dla CK Monarchii, a następnie II Rzeczypospolitej. Po drugiej wojnie światowej został przekształcony w Sanocką Fabrykę Autobusów „Autosan”.

Od 1868 roku, po ustanowieniu tzw. „autonomii galicyjskiej” miasto stało się siedzibą władz powiatowych. Do intensywnego rozwoju miasta przyczyniło się między innymi wybudowanie w 1884 roku linii kolejowej Zagórz – Jasło. Uzyskało dzięki temu połączenie z Krakowem i stolicą Galicji – Lwowem oraz Węgrami. Wokół Sanoka, począwszy od połowy XIX stulecia, podobnie jak na całym Podkarpaciu, powstały liczne pola naftowe. W okresie międzywojennym w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego utworzono Spółkę dla Przemysłu Gumowego - późniejszy „Stomil” oraz fabrykę akumulatorów i obrabiarek.

Po wybuchu drugiej wojny światowej Sanok stał się miastem granicznym, a następnie został włączony do Generalnego Gubernatorstwa. Powstała w nim siatka podziemnych szlaków zbrojnych. Przez Sanok wiodły w latach 1940 – 1942 trasy kurierskie na Węgry, prowadzone były również przez AK liczne akcje dywersyjne. W Sanoku mieściła się Komen-

da Obwodu AK. Rozpoczął się także okres prześladowań ludności polskiej oraz eksterminacji ludności żydowskiej i cygańskiej. Największych masowych egzekucji Żydów dokonano na cmentarzu żydowskim na Kiczurach oraz w Zaslawiu koło Zagórz. Mieszkańcy Sanoka walczyli na wszystkich frontach Europy. Z Sanoka pochodził pierwszy polski więzień Obozu Koncentracyjnego w Oświęcimiu – Stanisław Ryniak numer obozowy 31. Stąd pochodził również ks. Zdzisław Peszkowski, który cudem uniknął śmierci w Katyniu.

W okresie PRL Sanok kontynuował tradycje przemysłowe. Był miastem powiatowym do 1975 roku. Na powrót stał się nim 1999 roku.





## Sanok a súčasnosť

Mesto Sanok má v súčasnosti 43 tisíc obyvateľov a je sídlom okresu. Jeho celková rozloha predstavuje 38 km<sup>2</sup>. Nad Starým mestom dominuje vrchol Parkovej hory s Kopcom Mickiewicza a vyhlídkovou plošinou.

Sanok je najväčším mestom a zároveň centrom regiónu.

Turistom, navštevujúcim Bieszczady, ponúka viacero možností kultúrno-spoločenských aktivít – či už je to prehliadka Múzea ľudového staviteľstva (ide o najväčší skanzen v Poľsku, aktuálne tu končia práce na výstavbe haličského mestského námestia), Historického múzea v zámku zo 16. storočia (zo vzácných muzeálnych súborov možno vyzdvihnúť kolekciu ikon, najväčšiu zbierku prác Z. Beksińskiego, v rekonštruovanom južnom krídle zámku bude inštalovaná expozícia súčasného umenia), návšteva akcií, organizovaných Kanceláriou umeleckých výstav, alebo účasť na iných podujatiach (Festival vokálnej hudby, Festival akordeónovej a gitarovej hudby, Jarmok ikon, Dni Sanoku, Folkloristický jarmok, Pianový festival, Ekumenický festival, Jazzový festival, rôzne historické rekonštrukcie).

V meste je populárny i šport – hlavne hokej, rýchlokorčuľovanie a „ice racing“. Vynikajúce možnosti športových aktivít ponúka predovšetkým moderná viacúčelová športová hala Arena Sanok.

V Poľsku aj v zahraničí je už dobre známy sanocký MOSIR, plánuje sa výstavba vodného mestečka.

Estetickú úroveň Starého mesta zvýšilo vylúčenie dopravy z námestia a prilahlých ulíc, v nasledujúcich rokoch by mala pokračovať revitalizácia centra a mestského parku.

Cez Sanok vedie množstvo turistických chodníkov, ako aj cestných, cyklistických, vodných či rôznych tematických trás – medzi



## Sanok i współczesność

Sanok liczy 43 tys. mieszkańców, jest siedzibą powiatu. Powierzchnia ogólna miasta wynosi 38 km<sup>2</sup>. Nad starówką dominuje szczyt góry Parkowej z Kopcem Mickiewicza i platformą widokową. Sanok jest największym ośrodkiem miejskim regionu, oferującym największą ilość atrakcji turystom przebywającym na wypoczynku w Bieszczadach. Jego ofertę tworzą m.in 2 muzea: Muzeum Budownictwa Ludowego największy skansen w Polsce,

Muzeum Historyczne, w zamku (XVI w). Jest ono znane z najcenniejszej kolekcji ikon, największego zbioru prac Z. Beksińskiego. Muzeum posiada również inne bezcenne kolekcje. W tym roku na ukończeniu jest rekonstrukcja południowego skrzydła zamku z przeznaczeniem na ekspozycję sztuki współczesnej. W skansenie dobiegają końca prace przy budowie rynku galicyjskiego miasteczka. W mieście działa Biuro Wystaw Artystycznych. Sanok jest

również miejscem szeregu imprez kulturalnych m.in: Festiwal Muzyki Wokalnej, Festiwal Muzyki Akordeonowej i Gitarowej, Jarmok Ikon, Dni Sanoka, Jarmok Folklorystyczny, Festiwal Pianistyczny, Festiwal Ekumeniczny, Festiwal Jazzowy i wiele innych. Organizowane są rekonstrukcje historyczne. W mieście odbywa się też wiele imprez sportowych (głównie hokej, łyżwiarstwo szybkie, „Ice Racing”), możliwych do zrealizowania głównie dzięki nowoczesnej hali widowiskowo-sportowej „Arena Sanok”. Sanocki MOSIR cieszy się dużą renomą w świecie sportu, w Polsce i zagranicą. Planowana jest tu również budowa miasteczka wodnego. W celu poprawienia estetyki starej części miasta wyłączono z ruchu rynek i wiele ulic. W kolejnych latach przewidziana jest kontynuacja rewitalizacji starówki i parku miejskiego. Przez Sanok przebiega szereg górskich szlaków pieszych, szlaki rowerowe, drogowe, wodne a także ciekawe szlaki tematyczne. Najpopularniejsze z nich to: „Szlak Ikon”, „Szlak Przygód Dobrego Wojaka



najznámejšie z nich patrí Cesta ikon, Cesta príhod dobrého vojaka Švejka, Cesta pevností nad Sanom, Naftová cesta alebo Cesta drevenej architektúry.

Okrem turizmu sa tu rozvíja i priemysel – k najväčším podnikom v meste radíme STOMIL SANOK S. A., AUTOSAN S. A., PGNIG, OSM, Ciarko Sp. z o. o., Herb Sp. z o. o., Huta Justyna či Pass-Stomil.

Správa mesta sa tiež snaží vytvárať vhodné podmienky pre investorov – uplatňuje sa uznesenie mestskej rady o daňových úľavách v rámci pomoci „de minimis“ (finančná pomoc z ESF na podporu zamestnanosti), pripravené sú vhodné pozemky, investori majú zabezpečenú pomoc špecializovaného pracovníka v každej fáze svojej investície.

Kataster mesta je tiež súčasťou podoblasti Mieleckej špeciálnej ekonomickej zóny.



Sanok postupne získal tituly „Líder globalizácie Podkarpatského vojvodstva 2009“ (ide o určitú formu uznania medzinárodných hospodárskych aktivít mesta i činnosti tunajších podnikov) a „Obec, priateľská voči životnému prostrediu“ (Sanoku bolo toto ocenenie udelené v národnej ekologickej súťaži s názvom „Priateľstvo voči životnému prostrediu“ v rokoch 2006, 2007 a 2008), ďalej to bola „Podkarpatská samosprávna cena“ (v roku 2007), ocenenie „Najlepší starosta v Podkarpatskom vojvodstve“ (v roku 2009), nominácia na „Podkarpatskú samosprávnú cenu“ (v roku 2010), ocenenie „Krištáľová tehla“ (v súťaži „Dom 2009“ za najlepšiu stavebnú investíciu – Mestský rínek a za viacúčelovú športovú halu Arena Sanok), titul „Majster ekologického vzdelávania“ (súťaž organizoval časopis „Przegląd Komunalny“ v roku 2010), titul „Mecenáš polskej ekológie“ (udelený bol jednak mestu, jednak sanockému starostovi v súťaži „Priateľstvo voči životnému prostrediu“ v roku 2009), „Európska ekologická cena“ (v roku 2010), ocenenie „Obec, dbajúca o financie obyvateľov“ (udelil ho Úrad hospodárskych informácií InfoMonitor v rokoch 2009 a 2010), špeciálne ocenenie v súťaži „Zlaté formáty 2010“ (za Festival ikon), ocenenie v súťaži „Majster turistiky, gastronómie a zábavy“ – kategória „Odpočinok v meste“ (v roku 2010), titul „Samospráva 2010“ v kategórii „Mestská obec Podkarpatského vojvodstva“ (išlo o program „Elita riadenia 2010“, ktorý pripravil vydavateľ „Reč o biznise“ – publikovaný bol na stránkach denníka Rzeczpospolita), prvé miesto v „Zlatej desiatke obcí Podkarpatska“ – kategória „Turistická obec Podkarpatska“ (hodnotenie pripravila Vysoká škola riadenia v Rzeszowe a denník Nowiny v roku 2010), ocenenie v súťaži „Obec budúcnosti“ za projekt „Moje zmeny sú môj úspech“ (organizovaná bola v rámci Celopolského programu pre vyrovnaný rozvoj miestnych spoločností „Gaspol fandí klíme“ v roku 2010) či „Certifikát kvality ISO 9001“.

Szwejka“, „Szlak Nadszańskich Umocnień“, „Szlak Naftowy“, „Szlak Architektury Drewnianej“ i inne. Hlavné smerovanie rozvoja mesta to priemysel turystyczny i rozvoj istniejúceho už priemyslu tradycijnego. Najväčšie zaklady mesta to: STOMIL SANOK SA, AUTOSAN SA, PGNIG, OSM, Ciarko Sp. z o.o., Herb sp. z o.o., Huta Justyna, Pass-Stomil, i inne. Miesto jest przyjazne inwestorom. Funkcjonuje Uchwała RM o zwolnieniach podatkowych w ramach pomocy de mini-mis, oferta uzbrojonych inwestycyjnych, działek, opieka wyspecjalizowanego pracownika na każdym etapie inwestycji. Na terenie miasta działa podstrefa Mieleckiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W uznaniu międzynarodowej działalności gospodarczej oraz działających tu przedsiębiorstw Sanok uzyskał tytuł Lidera Globalizacji Województwa Podkarpackiego 2009. Sanok jest laureatem licznych konkursów m. in: tytuł: Gmina Przyjazna Środowisku w Narodowym Konkursie Ekologicznym „Przyjazni Środowisku“ 2006 r., 2007 r., 2008 r., Podkarpacka Nagroda Samorządowa 2007 r., wyróżnienie dla Najlepszego Burmistrza w Województwie Podkarpackim 2009 r., nominacja do Podkarpackiej Nagrody Samorządowej 2010 r., Kryształowa Cegła w konkursie „Dom 2009“ na najlepszą inwestycję budowlaną, za Rynek Miejski 2009, Wyróżnienie w konkursie „Dom 2009“ na najlepszą inwestycję budowlaną za halę widowiskowo-sportową Arena Sanok 2009 r., Tytuł Mistrz Edukacji Ekologicznej org. przez „Przegląd Komunalny“ 2010 r., Tytuły Mecenasa Polskiej Ekologii dla Miasta oraz dla Burmistrza, w Narodowym Konkursie Ekologicznym „Przyjazni Środowisku“ 2009 r., Europejska Nagroda Ekologiczna 2010 r., Wyróżnienie „Gmina dbająca o finanse mieszkańców“ przyznane przez Biuro Informacji Gospodarczej InfoMonitor 2009 r., 2010 r., Specjalne wyróżnienie w konkursie Złote Formaty 2010 za Festiwal Ikon, 2010 r., Wyróżnienie Roku 2010 w kate-

gorii: wypoczynek w mieście, w konkursie Mistrz Turystyki, Gastronomi i Rozrywki 2010 r., Tytuł „Samorząd 2010“ w kategorii Gmina Miejska Województwa Podkarpackiego w Programie Elita Zarządzania 2010, którego organizatorem jest wydawca „Rzeczy o biznise“, publikowanej na łamach „Rzeczpospolitej“ (2010 r.), Pierwsze miejsce „Złotej 10-tki Gmin Podkarpacia“ w kategorii: turystyczna gmina Podkarpacia, w rankingu organizowanym przez Wyższą Szkołę Zarządzania w Rzeszowie oraz Gazetę Codzienną Nowiny 2010 r., Nagroda w konkursie „Gmina przyszłości“ realizowanym w ramach Ogólnopolskiego Programu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Społeczności Lokalnych „Gaspol kibicuje klimatowi“, za projekt „Moje zmiany, moim sukcesem“ (2010 r.), Certyfikat ISO 9001.





## Investičné aktivity projektu

TANEČNÁ SÁLA V SANOKU



*Tanečná sála  
– pohľad  
od vchodu  
Sala tańca  
– widok  
od strony  
wejścia*

## Działania inwestycyjne projektu

SALA TANECZNA W SANOKU



*Vnútro  
tanečnej sály  
Wnętrze Sali  
tańca*

Daný investičný zámer v sebe obsahoval vybudovanie dodatočného úžitkového segmentu domu kultúry v Sanoku – tanečnej sály, a to s použitím tradičnej technológie ako modulu stavebnej konštrukcie.

Objekt bol naprojektovaný v dvojpodlažnej forme, so strechou oceľovo-drevenej konštrukcie a s murovanými, tepelne i zvukovo izolovanými stenami.

Vybavenie sály elektroakustickým zariadením spolu s odporúčaným vybavením, nutným pre vyučovanie tanca, možno z technického i ekonomického hľadiska považovať za zodpovedajúce súčasným štandardom a optimálne pre takýto typ objektu.



Montáž strechy  
Montáž dachu

*Parametre segmentu:*

Plocha: Celkovo – 433,94 m<sup>2</sup>

Zástavba – 284 m<sup>2</sup>

*Vybavenie sály:*

- osvetlenie a elektroakustické príslušenstvo s estrádnym vybavením a so systémom zápisu
- podvesený strop s plochou 222,7 m<sup>2</sup> v prevedení preglejka s bukovým povrchom, s akustickým zariadením a s obložením stien zrkadlami

Prijaté technické riešenia sú najoptimálnejšie z hľadiska správnej realizácie projektu, čo je podmienené veľkosťou parcely, jej tvarom i susediacou zástavbou.



Realizácia stien  
Wykonanie ścian

Przedsięwzięcie obejmowało wykonanie w technologii tradycyjnej dodatkowego segmentu użytkowego Domu Kultury z Salą tańca, jako modułu konstrukcji budowlanej. Zaprojektowano go w formie dwukondygnacyjnej, z dachem o konstrukcji stalowo-drewnianej, o ścianach murowanych, izolowanych cieplnie i dźwiękowo.

Wyposażenie sali w sprzęt elektroakustyczny wraz z dedykowanym wystrojem niezbędnym do nauki tańca w aspekcie technicznym i ekonomicznym, ocenia się jako odpowiadające aktualnym standardom i optymalne dla tego typu obiektu.



Strop  
Sufit

*Parametry segmentu:*

Powierzchnia: Całkowita – 433,94 m<sup>2</sup>

Zabudowy – 284 m<sup>2</sup>

*Wyposażenie sali stanowi:*

- oświetlenie oraz sprzęt elektroakustyczny z systemem zapisu i osprzętem estradowym,
- sufit podwieszany w okleinie bukowej o pow. 222,7m<sup>2</sup> z ustrojem akustycznym i obiciem ściennym w postaci luster.

Przyjęte rozwiązania techniczne są najbardziej optymalne z punktu widzenia prawidłowej realizacji projektu, co warunkuje wielkość posiadanego terenu, jego ukształtowanie oraz sąsiedztwo zabudowy.



Medziposchodie  
Antresola



## MODERNIZÁCIA AMFITEÁTRA V MEDZILABORCIACH



Príkladom investičnej časti projektu bola tiež rekonštrukcia areálu amfiteátra v Medzilaborciach, ktorý bude slúžiť na kultúrno-spoločenské podujatia, rôzne stretnutia či kultivované voľnočasové aktivity. Zachoval sa pritom pôvodný architektonicko-urbanistický charakter územia, zburané bolo len staré

zázemie amfiteátra a sociálne zariadenie – na ich miestach postupne vyrástli nové stavby s vyhovujúcim stavebno-technickým vybavením. Celkovo projekt rátať s modernizáciou týchto objektov: zázemie amfiteátra, sociálne zariadenie, oplatenie areálu, spevnené plo-

## MODERNIZACJA AMFITEATRU W MEDZILABORCACH



Przedmiotem części inwestycyjnej projektu została również rekonstrukcja areálu amfiteatru w Medzilaborcach, który służyć będzie dla imprez kulturalno-społecznych, rozmaitych spotkań lub kultywowanych wolnoczasowych akcji. Zachowany przy tym został architektoniczno-urbanistyczny charakter terenu, zburzo-

ne zostało tylko stare zaplecze amfiteatru i urządzenie socjalne – w ich miejsce stopniowo zostały wzniesione nowe budynki z odpowiadającym wyposażeniem budowlano-technicznym. Ogólnie projekt liczył z modernizacją następujących obiektów: zaplecze amfiteatru, urządzenia socjalne, ogrodzenie amfiteatru, utwardzone po-



chy, verejné osvetlenie, úprava jestvujúcich elektrických rozvodov, ozvučenie a osvetlenie javiska a úprava sedenia v amfiteátri. Hlavnú stavbu predstavuje zázemie amfiteátra. Ide o dvojpodlažnú budovu, priamo prepojenú s javiskom, kde sa nachádzajú šatne so sociálnym zariadením a iné miestnosti pre účinkujúcich i organizátorov. Objekt, napojený na inžinierske siete (elektrina, voda, kanalizácia), má murované obvodové steny, zhotovené z tvárníc s hrúbkou 450 mm, strop je monolitický, železobetónový, oblúčková drevená strecha má krytinu z asfaltových pásov, vonkajšie dvere a okná sú plastové, na podlahy bola použitá prevažne keramika, fasády sú z vonkajšej strany upravené silikátovou omietkou svetlomodrej farby. Nad javiskom sa nachádza aj nové zastrešenie – ide o ocelovú konštrukciu, pokrytú lexanom.



*Búracie práce na pôvodnej stavbe šatní a na zastrešení javiska*



*Budovanie základových pásov z čistého betónu pod nosnými stenami objektu zázemia amfiteátra*

wierzchnie, oświetlenie publiczne, dopasowanie istniejących przewodów elektrycznych, nagłośnienie i oświetlenie sceny i remont widowni. Główną budowę przedstawia zaplecze amfiteatru. Chodzi o dwupiętrowy budynek, bezpośrednio połączony ze sceną, gdzie znajdują się szatnie z urządzeniami socjalnymi i inne pomieszczenia dla występujących i organizatorów. Objekt, podłączony do sieci inżynierskich (elektryczność, woda, kanalizacja) ma murowane zewnętrzne ściany, wykonane z kształtówek o grubości 450 mm, sufit jest monolityczny, żelbetonowy, łukowy drewniany dach pokryty jest pasami bitumicznymi, zewnętrzne drzwi i okna są plastikowe, do podłóg wykorzystano głównie ceramikę, elewacje są od strony zewnętrznej wykonane krzemianowym tynkiem koloru jasnoniebieskiego. Ponad sceną znajduje się również nowe zadaszenie – chodzi o konstrukcję stalową, nakrytą lexanem.



*Roboty burzące na pierwotnym budynku szatni i na zadaszaniu sceny*



*Budowa fundamentowych pasów z czystego betonu pod nośnymi ścianami zaplecza amfiteatru*





Podkladový betón s hrúbkou 100 mm, vystužený sieťovinou, pod podlahou prvého nadzemného podlažia zázemia amfiteátra



Debnenie pod železobetónovým monolitickým stropom na prvom nadzemnom podlaží v stavebnom objekte zázemia amfiteátra



Pohľad na budovu zázemia amfiteátra a oceľovú konštrukciu nad javiskom pred dokončovacími prácami



Hotové nové zázemie amfiteátra



Betón fundamentový o hrúbke 100 mm, uzbrojený sieťou, pod podlahou prvého nadzemného poschodia zariadenia amfiteátra



Debnenie pod železobetónovým monolitickým stropom na prvom nadzemnom poschodí v objekte budovanom zariadení amfiteátra



Widok na budowę zariadenia amfiteátra i konstrukcję stalową ponad sceną przed robotami zakończeniowymi



Gotowe nowe zariadenie amfiteátra



## Roztancované pohraničie

DNI MESTA MEDZILABORCE

V rámci projektu Roztancované pohraničie – modernizácia kultúrnej infraštruktúry v Sanoku a Medzilaborciach sa v dňoch 27. a 28. novembra 2009 konali Dni mesta Medzilaborce, venované okrúhlemu, 65. výročiu oslobodenia mesta v čase 2. svetovej vojny (toto kultúrno-spoločenské podujatie sa organizuje každoročne, pri príležitosti výročí oslobodenia mesta – ide vlastne o pripomenutie tých, ktorí v boji za našu slobodu obetovali svoje životy).

Súčasťou slávností bol Laborecký jarmok, ktorý začal 27. novembra pietnym aktom kladenia vencov, následne sa v dome kultúry konala vernisáž obrazov umelcov z Peru a Ekvádoru, vystúpil tiež poľský tanečný súbor Flamenco – PR a Poddukelský umelecký ľudový súbor (PULS) z Prešova. Druhý deň, 28. novembra, bola otvorená predajná výstava drevených hračiek, uskutočnil sa aj koncert amatérskych rockových skupín pod názvom V rytme rocku.



## Roztańczone pogranicze

DNI MIASTA MEDZILABORCE



W ramach projektu Roztańczone nadgranicze – unowocześnianie infrastruktury kulturowej w Sanoku i Medzilaborcach w dniach 27 i 28 listopada 2009 roku odbyły się Dni miasta Medzilaborce, poświęcone okrągłej, 65 rocznicy wyzwolenia miasta podczas 2 wojny światowej (ta impreza kulturalno-społeczna organizowana jest corocznie przy okazji wyzwolenia miasta – chodzi właściwie o przypomnienie sobie tych, którzy w walce za naszą wolność poświęcili swe życia). Częścią składową uroczystości był Laborecki Jarmok, który rozpoczął się pietnym aktem kładzenia wieńców, następnie w Domu Kultury odbył się wernisaż obrazów artystów z Peru i Ekwadoru, wystąpił również polski zespół taneczny Flamenco – PR i Poddukelski Artystyczny Zespół Ludowy (PULS) z Preszowa. W drugi dzień, 28 listopada otwarta została wystawa drewnianych zabawek, odbył się również koncert amatorskich zespołów rockowych pod nazwą W rytmie rocku.



## TVORIVÉ DIELNE TANCA



Súčasťou projektu boli i tvorivé dielne tanca, na ktorých si účastníci mohli osvojiť teoretické aj praktické znalosti z oblasti ľudového, tradičného, moderného či spoločenského tanca. Dokopy sa konalo šesť workshopov – štyri na poľskej a dva na slovenskej strane. Prvá tvorivá dielňa sa uskutočnila v dňoch 28. a 29. mája 2010 v priestoroch domu kultúry v Sanoku a mala charakter úvodného spoznávacieho stretnutia.



Druhý workshop prebehol v dňoch 10. – 11. decembra 2010 na tom istom mieste a niesol sa v znamení prednášok a tancov (konkrétne išlo o tance ľudové, tradičné, moderné i spoločenské). Tretie stretnutie sa konalo v dňoch 1. a 2. apríla 2011 v Sanoku, pričom bolo zamerané na vzájomnú výmenu skúseností v oblasti jednotlivých druhov tancov medzi členmi medzilaborského tanečného súboru Kamjana a tanečného súboru Flamenco – PR z Poľska.

## WARSZTATY TWÓRCZE TAŃCA



Częścią składową projektu były również warsztaty twórcze tańca, na których uczestnicy mogli sobie zdobyć teoretyczną i praktyczną wiedzę z dziedziny ludowego, tradycyjnego, nowoczesnego lub towarzyskiego tańca. Razem odbyło się sześć warsztatów – cztery po polskiej i dwa po słowackiej stronie. Pierwszy warsztat twórczy odbył się w dniach 28 i 29 maja 2010 roku w przestrzeniach Domu Kultury w Sanoku i miała charakter wstępnego rozpoznawczego spotkania.



Drugi warsztat odbył się w dniach 10 – 11 grudnia 2010 roku w tym samym miejscu i cechował się wykładami i tańcami (mianowicie chodziło o tańce ludowe, tradycyjne, nowoczesne i towarzyskie). Trzecie spotkanie odbyło się w dniach 1 i 2 kwietnia 2011 roku w Sanoku, przy czym poświęcone zostało wzajemnej wymianie doświadczeń w dziedzinie poszczególnych rodzajów tańców pomiędzy członkami medzilabreckiego zespołu tanecznego Kamjana i zespołu tanecznego Flamenco – RP z Polski.

## ZÁVEREČNÝ KONCERT V SANOKU

V poradí štvrtá tvorivá dielňa tanca sa uskutočnila 17. júna 2011 opäť v priestoroch domu kultúry v Sanoku.

Projekt na poľskej strane zavŕšila záverečná slávnosť za účasti primátorov oboch partnerských miest a hostí, na ktorej sa prezentovali zmiešané skupiny, pozostávajúce z členov tanečných súborov zo Sanoku a z Medzilaboriec.



## KOŃCOWY KONCERT W SANOKU

Kolejny czwarty warsztat twórczy tańca odbył się 17 czerwca 2011 roku ponownie w przestrzeniach Domu Kultury w Sanoku.

Projekt na polskiej stronie zakończony został końcową uroczystością z udziałem burmistrzów obu partnerskich miast i gości, na której zaprezentowały się zmieszane zespoły, składające się z członków tanecznych zespołów z Sanoku i Medzilaborców.





## FESTIVAL KULTÚRY A ŠPORTU V MEDZILABORCIACH

Tento festival, ktorý dospel už do 49. ročníka, predstavuje jedno z najväčších kultúrno-spoločenských podujatí v Medzilaborciach. Ide o prehliadku ľudového umenia, na ktorej sa piesňami, tancom a hudbou prezentujú folklórne súbory a skupiny.

Prvý ročník festivalu sa konal v dňoch 4. – 5. júna 1955, niesol názov OHLAD a inicioval ho Okresný výbor Komunistickej strany Slovenska (OV KSS) a Okresný národný výbor (ONV) v Medzilaborciach za podpory obyvateľov mesta. Hoci začiatky boli pomerne skromné, sprevádzalo ich veľké nadšenie organizátorov.

Od roku 1962 sa toto podujatie – ako Festival kultúry a športu – koná pravidelne, v krásnom prostredí pod Kamjanou. Okrem prehliadky folklóru a kultúry pribudla aj prezentácia športových aktivít.

Kým v prvých rokoch sa na festivale predstavili dedinské folklórne skupiny z Habury, Výravu či Stakčína, v poslednom období je jeho program naozaj veľmi atraktívny, o čom svedčí množstvo divákov všetkých vekových kategórií, ktorí si našli cestu do hľadiska tunajšieho amfiteátra.



## FESTIWAL KULTURY I SPORTU W MEDZILABORCACH

Festiwal ten, który dotarł już do 49 rocznicy, przedstawia jedną z największych imprez kulturalno-społecznych w Medzilaborcach. Chodzi o pokaz sztuki ludowej, gdzie piosenkami, tańcem i muzyką prezentują się folklorystyczne zespoły i grupy.

Pierwszy rok festiwalu odbył się w dniach 4 – 5 czerwca 1955 roku, miał nazwę OHLAD i inicjowany został przez Komitet Powiatowy Komunistycznej Partii Czechosłowacji (OV KSS) i Powiatową Radę Narodową (ONV) w Medzilaborcach przy poparciu mieszkańców miasta. Nawet gdy początki były stosunkowo skromne, towarzyszył im duży entuzjazm organizatorów. Od roku 1962 ta impreza – już jak Festiwal Kultury i Sportu – odbywa się regularnie w przepięknej scenerii pod Kamjaną. Poza pokazami folkloru i kultury poszerzony został również prezentacją działalności sportowej.

Zanim w pierwszych latach na festiwalu przedstawiały się wiejskie grupy folklorystyczne z Habury, Vyravy lub Stakcina, w ostatnich czasach jest jego program naprawdę bardzo atrakcyjny, czego doświadcza mnóstwo widzów wszystkich kategorii wiekowych, którzy znaleźli sobie drogę do widowni tutejszego amfiteatru.











Moderátori 49. ročníka festivalu – Štefánia Leukaničová a Vladimír Čema  
Moderatorzy 49 roku Festiwalu Kultury i Sportu w Medzilaborach – Štefánia Leukaničová i Vladimír Čema



MUDr. Peter Chudík – predseda Prešovského samosprávneho kraja  
MUDr. Peter Chudík – prezes Przeszowskiego Samorządowego Województwa



Ing. Ivan Solej – primátor mesta Medzilaborce  
Ing. Ivan Solej – Prymator miasta Medzilaborce



Trio Magurových z Humenného  
Trio Magurowych z Humennego



Poddukelský umelecký ľudový súbor (PULS) z Prešova  
Poddukelski Artystyczny Zespół Ludowy (PULS) z Przeszowa



Folklorný súbor Červená ruža z Ukrajiny  
Zespół folklorystyczny Czerwona Ruža z Ukrainy



Cigánski diabli a Vanesa Šarkóziová  
Cygańscy Diabłowie i Vanesa Šarkóziová



Večerný program festivalu  
Wieczorowy program festiwalu



Diabolské husle na čele s Jánom Berkym Mrenicom mladším  
Diabełskie skrzypce pod kierownictwem Jana Berky Mrenica młodszym



Folklorný súbor Chemloňáčik z Humenného  
Zespół folklorystyczny Chemloniaczek (Chemloňáčik) z Humennego





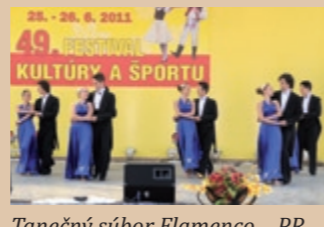
Tanečný súbor z ukrajinskej Vologdy  
Zespół taneczny z ukraińskiej Wologdy



Banduristi z Ukrajny  
Bandurzyści z Ukrainy



Folklórny súbor Čarnica z Kośc  
Zespół folklorystyczny Čarnica  
z Koszyc



Tanečný súbor Flamenco – PR  
z Polska  
Zespół taneczny Flamenco – PR  
z Polski



Krojovaný sprievod, v popredí  
mažoretky Diridonky z Prešova  
Marsz w strojach ludowych,  
pierwsze mažoretki Diridonki  
z Preszowa



Žrebovanie tomboly za účasti  
medzilaborského primátora  
– Ing. Ivana Soleja a prednostu  
Mestského úradu v Medzilabor-  
ciach – Ing. Slavomíra Rusinka  
Losowanie tomboli z udziałem  
prymatora medzilaboreckiego  
– Ing. Ivana Soleja i kierownika  
Urzędu Miejskiego w Medzila-  
borcach – Ing. Slavomíra Rusinki



Tanečný súbor Dúha z Ukrajiny  
Zespół taneczny Tęcza z Ukrainy



Folklórny súbor Čarovné ostrohy  
Zespół folklorystyczny Cudowne Ostrogi (Čarovné ostrohy)





Retiazkový kolotoč  
Karuzela łańcuchowa



Kolotoč pre najmenších  
Karuzela dla najmniejszych



Kone ako súčasť zábavy pre deti  
Konie będące składnikiem  
zabawy dla dzieci



Kolkársky turnaj  
Turniej kęglarzy



Futbalové zápasy v rámci športovej časti festivalu  
Miecze w piłce nożnej w ramach sportowej części festiwalu



Vystúpenie Heleny Vondráčkovej  
Występ Heleny Vondráčkovej



Z vystúpenia Zuzany Smatanovej  
Z występu Zuzany Smatanovej



Tanečná skupina  
Old School Brothers  
Grupa taneczna  
Old School Brothers



Plné hľadisko  
počas festivalových dní  
Pełna widownia  
podczas festiwalowych dni



# Roztancované POHRANIČIE

**Modernizácia kultúrnej  
infraštruktúry v Sanoku  
a Medzilaborciach**

*Zostavil:* kolektív pracovníkov Mestského  
úradu v Medzilaborciach

*Texty:* Mestský úrad v Medzilaborciach,  
Mestský úrad v Sanoku

*Fotografie:* Photovision, Radoslav Zeliznak,  
Gabriel Kantulak, Jozef Rovňák – Excel,  
archív Mestského úradu v Medzilaborciach,  
archív Mestského úradu v Sanoku

*Vydal:* Jozef Rovňák – Excel  
v roku 2011 pre Mesto Medzilaborce

ISBN 978-80-89512-02-7







ISBN 978-80-89512-02-7